

Sotsiaalministeerium

info@sm.ee

Meie: 28.03.2025 nr 24

Pöördumine seoses töötamise toetamise teenuse tulevikuga

Eesti Puuetega Inimeste Koja(EPIKoja) ja EPIKoja võrgustikuni, Erihoolekandeteenuste Pakkujate Liiduni ja Eesti Tegevusjuhendate Liiduni on jõudnud murettekitavad teated seoses töötamise toetamise teenuse tulevikuga. Mõistame, et riigil on vajadus ja kohustus leida kärpekohti ning panustada rohkem kaitse- ja julgeolekukuludesse, kuid erihoolekandeteenuste aastatepikkune alarahastatus (rahastus katab 64% teenuse hinnast - Sotsiaalministeeriumi arvutused) ei võimalda enam teenustele täiendavaid kärpeid teha.

Toetatud teenuste disanimise protsessi kaudu on pöördumise autorid saanud signaali, et esimesena võib saada löögi just töötamise toetamise teenus, mis väidetavalt juba sisaldub oma olemuselt igapäevaelu toetamise teenuse tegevustes. Selle teenuse muutmine ja kaotamine tooks kaasa suure kahju nii teenusesaajatele, teenusepakkujatele, tervishoiuteenustele, kohalikele omavalitsustele kui ka Sotsiaalministeeriumile. **Kõnealune valdkond on pikalt olnud tugeva alarahastuse all: teenusepakkujate edasine toimimine on juba praegu keeruline ning igasugune lisakoormus või täiendav rahastuse vähendamine võib viia teenuskohtade sulgemiseni.**

Toome esile 2024. aastal tehtud otsuse lõpetada pikaajalise kaitstud töötamise teenuse rahastamine, mis võttis paljudelt inimestelt turvalise ja toetava töökeskkonna. See otsus oli suur tagasilöökk nii teenusekasutajate ühiskonda kaasamisel kui ka nende iseseisvumisel. Projekti toel loodi üle Eesti erinevaid töökeskusi, kes pakkusid ja pakuvad tänaseni tööalast toetust ja tegevust, kuid ebapiisava rahastuse tõttu on keskustel küsitav edaspidine teenuse pakkumine.

Töötamise toetamise teenus, sh kaitstud töötamine töökeskustes, **on paljudele erivajadustega (puuetega) inimestele ainus võimalus ennast teostada, olla iseseisvam ning osaleda ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel.** Selle teenuse katkemine tähendab paratamatult seda, et paljud inimesed jäävad taas koju, isoleerituks ja ilma päevasest tegevusest. Sellega kaasnevad nii vaimse tervise raskuste sagenemine kui ka täiendav koormus meditsiini- ja sotsiaalsüsteemile.

Sotsiaalministeeriumi ja Sotsiaalkindlustusameti esindajad rõhutavad vajadust üles ehitada inimesekeskse lähenemisega teenuseid. Selline kriteerium on kirja pandud ka teenuste kvaliteedinõuetes. Psüühilise erivajadusega inimeste areng ei ole mõõdetav aastatega ning sisaldab ka tagasilangusi. See on pikk ja pidev protsess, et inimene tunneks ennast enesekindlalt

ja teistega samaväärselt. Psüühilise erivajadusega inimest ei saa võrdsustada säilinud töövõimega inimese eeldatava arengutempoga. Täna kehtiv töötamise toetamise teenus just seda eeldab, et psüühilise erivajadusega inimene peab saama ühe aasta jooksul lepingulise töökohale. Tagasisidest avatud tööturul tööd pakkuvatelt tööandjatelt saame selget tagasisidet erivajadusega inimese ja tööandjate toetamise vajadusest ka siis, kui ta on juba tööle saanud. Töötamise toetamise teenuse muutmine disainitava uue toetatud teenuse osaks, kus on plaanitud veelgi vähendada töötamise toetamise osakaalu, peletab eemale ka need vähesed tööandjad, kes võimaldavad erivajadustega inimestel avatud tööturul teenuse toel töötada.

Samuti rõhutavad pöördumise autorid, et intellektipuudega ja psüühikahäirega inimesed on sihtgrupp, kellel on pikaajaline toetusvajadus ning kelle tööturule kaasamine eeldab järjepidevat abi. Eesti on Euroopa Liidu toel loobunud suurtest institutsioonidest ning kolinud intellektipuudega ja psüühikahäirega inimesed elama väiksematesse kodudesse tõmbekeskustes, et võimaldada neile vääriskamat, iseseisvat elu. Ilma võimaluseta osaleda töötegevustes ning tunda end ühiskonna osana, ei täida tehtud pingutused ja investeeringud oma eesmärki.

Oluline on mõista, et riik ei saa oodata, et kaitstud töötamine muutub kasumlikuks ettevõtmiseks. Enamus inimesed selles sihtgrupis vajavad puuduva või piiratud töövõime tõttu püsivat toetust, et töötada jõukohases tempos. Riigi osalus töötamise toetamise teenuse jätkusuutlikkuse tagamisel on hädavajalik. Paljuskki tänu töötamise toetamise teenusele on deinstitutionaliseerimine edukalt käivitunud ning pakkunud paljudele inimestele reaalselt väljundit ühiskonnas osalemiseks.

Pöördumise autorite seisukoht on, et Sotsiaalministeerium peab poliitikate planeerimisel olema järjepidev ja inimesekeskne. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikkel 27 kohustab riike tunnustama puuetega inimeste õigust tööle teistega võrdsetel alustel. Paraku ei ole kõik puuetega inimesed võimelised töötama avatud tööturu tingimustes või vajavad selleks pikaajalist tuge. Seega tuleb riigil tagada teenused, mis võimaldavad tööelus osalemist just neile, kes töötamisel seda kõige enam vajavad.

Kokkuvõtvalt palume, et Sotsiaalministeerium:

1. Tagaks, et töötamise toetamise teenuse rahastuse puhul ei rakendataks kärpeid, mis viiksid teenuskohtade sulgemiseni ja võtaksid puuetega inimestelt võimaluse osaleda töötegevustes.
2. Jätkaks ja arendaks töötamise toetamise teenust, mis on end tõestanud kui tõhus meede inimeste iseseisvuse ja ühiskonda kaasatuse toetamisel.
3. Lõpetaks töötamise toetamise teenuse kaotamise või rahastuse kärpimise, mis mõjutab deinstitutionaliseerimise lõpptulemust väga negatiivselt. Inimesed jäävad ilma aktiivse mõtestatud tegevuseta linnadesse/alevitesse, tekitades kogukondades ebasõbralikku või vaenulikku suhtumist psüühilise erivajadusega inimestesse.

4. Jälgiks järjepidevalt ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonist tulenevate kohustuste täitmist, võimaldades puuetega inimestele tööelus osalemise õiguslikku ja praktilist tuge.

Jääme lootma, et meie pöördumist võetakse tõsiselt ning palume teil võimalike otsuste tegemisel arvestada töötamise toetamise teenuse olulise rolliga inimeste elukvaliteedi, väärkuse ja ühiskonna sidususe tagamisel. Omalt poolt oleme valmis osalema töötamise toetamise teemalistel aruteludel, referentsgruppide töökoosolekutel.

Lugupidamisega
(allkirjastatud digitaalselt)

Maarja Kraiss-Leosk
Tegevjuht
Eesti Puuetega Inimeste Koda

Agne Raudmees
Juhatuse esimees
Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliit

Lenne Lillepuu
Juhatuse esimees
Eesti Psüühikahäiretega Inimeste ja Lähedaste Huvikaitse Liit

Helle Känd
Joris Geurden
Liina Lanno
Tatiana Panichkina
Triinu Õispuu
Indrek Linnuste
Juhatuse liikmed
Erihoolekandeteenuste Pakkujate Liit

Piret Pent-Miiling
Evelyn Eichhorst
Joris Geurden
Juhatuse liikmed
Eesti Tegevusjuhendajate Liit

Sama: Sotsiaalkindlustusamet

Eesti Puuetega Inimeste Koda, epikoda@epikoda.ee
Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliit, evpit@vaimukad.ee
Eesti Psüühikahäiretega Inimeste ja Lähedaste Huvikaitse Liit, info@epill.ee
Eesti Erihoolekandeteenuste Pakkujate Liit, indrek.linnuste@gmail.com
Eesti Tegevusjuhendajate Liit, info@etjl.ee